

Andrija Šuljak

KRONIKA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA U BRODU NA SAVI II. (1806.-1833.)

I ovaj drugi svezak za tisak *priređio* je dr. Josip Barbarić, *uredio* p. Egidije Stjepan Biber, a izdavači su Matica hrvatska - Ogranak Slavonski Brod, Hrvatski institut za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Franjevački samostan u Slavonskom Brodu i Povijesni arhiv u Slavonskom Brodu. Glavni i odgovorni urednik mu je mr. Mato Artuković, a recenzenti dr. Josip Kolanović i p. Egidije Stjepan Biber. Tehnički urednik je Feliks Weber, a tisak KERSCHOFFSET - Zagreb, Slavonski Brod 1997. Svezak ima L+453, 10 stranica fotodokumentacije izvornika, 8 fotokopija iz zbirke planova tvrđave, grada, okolice grada i samostana. Tiskan je dvojezičnim usporednim tekstom, lijeva stranica latinski, a desna hrvatski tekst. Format knjige je 23x17.

Drugi svezak *Kronike* započinje s obnovljenim životom samostana poslije njegovog ukinuća jozefinističkom reformom i devetnaest godina mirovanja.

Uvod mu je svečan i pjesnički ispisan perom glasovitog lektora filozofije i teologije fra Marijana Lanosovića. Njegovom zaslugom, te zaslugom đakovačkog biskupa Antuna Mandića, izvršena je 1806. zamjena đakovačkog samostana koji je preuređen za novoosnovano Bogoslovno sjemenište i filozofsko-teološko učilište za brodski samostan.

U *Kronici* se ponovno »redaju franjevci profesori filozofije i teologije, učitelji i dušobrižnici, vjeroučitelji, dobrotvori i humanisti koji su prošli kroz franjevački samostan u Brodu« te svojim djelovanjem obogatili i gradski život.

Kronika je bogata i prizorima s europske pozornice, ratnim i političkim, napose iz Napoleonovih ratovanja u našim krajevima te njihovog sloma. Donoseći događaje iz šire povijesti Europe uključuje i sudjelovanje našeg čovjeka u tim burnim događajima. Ipak, kroničar se kao okosnice drži brodske povijesti te bilježi gradska događanja, ali i crkvenu povijest grada. Tako bilježi gradnju crkve sv. Stjepana (danas Gospe od brze pomoći), opis pastoralnog života u gradu i okolici, odnos franjevaca prema Biskupskom ordinarijatu u Đakovu. Donosi napose život biskupije za pontifikata biskupa Antuna Mandića (1806.-1815.) koji je biskupiju usmjerio na europski put. Ubilježena je pastoralna i prosvjetiteljska djelatnost franjevaca u Brodu i u provinciji. Zabilježena je uspostava diplomatskih odnosa s Turskom i u tome sudjelovanje i Broda na Savi. Brod započinje svoju novu ulogu mosta između Hrvatske i Bosne.

Iza kratkog i bogatog Predgovora *Kronika* donosi vrlo iscrpan Sadržaj po mjesecima i godinama te podnaslovima tako da je vrlo lagano naći ono što čitatelj želi. Zatim, odmah Kratice, Sigle i Znakove neophodne za lako razumijevanje teksta. Uvodni dio donosi fotokopiju svečanog uvoda u *Kroniku* poslije povratka franjevacu u Brod na Savi, zatim sljede fotokopije 9 probranih stranica iz originala, da čitatelj ili znanstvenik dobije sliku izvornog rukopisa. I sada slijedi tekst *Kronike Franjevačkog samostana u Brodu na Savi* po godinama i mjesecima. U početku su događaji po mjesecima raspoređeni na: crkvene, kućne te javne. Takav raspored je održan sve do 1812. godine, a tada je sadržaj siromašniji. Na kraju 1814. godine donešen je sadržaj do tada zabilježene građe *Kronike* po temama i s točno obilježenim stranicama.

Pod novim naslovom (str. 201) *Nastavak zapisnika samostana u Brodu* započinje 1814. godina *Kronike*. Sa sličnim rasporedom građe nastavlja bilježenje događaja sve do konca 1833. godine.

Da bismo vidjeli duh bilježaka *Kronike*, naveo bih dvije: jednu o dolasku biskupa Antuna Mandića 10. listopada 1806. godine u Đakovu. »Izvanjski događaji, 10. Presvijetli Antun Mandić, izabrani biskup prištinski, veliki prepošt i kanonik Zagrebačke stolne crkve, vranski prior, opat mitro-nosac Svete Margarete od Bijele u Kraljevini Slavoniji, arhidakon Gore i Zagorja, apostolski prabilježnik, doktor svete teologije i tajni savjetnik Njegova Posvećenog Carskog i Kraljevskog Veličanstva pri uzvišenom Ugarskom kraljevskom namjesničkom vijeću, u mjesecu svibnju imenovan đakovačkim ili bosanskim biskupom. 28. rujna posvećen je za biskupa po preuzvišenom gospodinu Nikoli Milašinu, biskupu Stolnoga Biograda, sinu ove naše provincije, stigao je nenajavljen 10. (listopada) ovog mjeseca u pola devet u Đakovo, a sutradan se odmah odvezao u svoj vinograd u Trnavu. 13. (listopada) Presvijetlog je ondje posjetio otac bivši provincijal s ocem gvardijanom te mu u ime provincije i samostana iskazao prvu počast. 17. (listopada) Presvijetli je privatno proslavio ustoličenje na svoju biskupsku stolicu. 18. (listopada) Dao javno čitati papinsku bulu. 19. (listopada) Preuzeo posjed svekolike biskupije« (Kronika, str. 19).

Druga zabilježba nosi naslov *Dvije čudovišne pojave ovoga svijeta: "(Napoleon Bonaparte). Načinivši prevrat u političkom životu Francuske, Napoleon Bonaparte je od poručnika postao konzul republike i diktator. Pogubivši ostale konzule i rastjeravši senatore, vojska ga je od konzula proglasila kraljem. Ratovima što ih je prijevarom i mjedenim vojnim lukavstvom pri opsjedanju neprijatelja vodio protiv Austrijske kuće i ostalih sila Rimskoga carstva te ih sebi podložio, postao je francuski car, tiranin vjere, najgorčeniiji neprijatelj crkve i pape, progonitelj i uništitelj redovnika, čovjek nikakve vjere i religije, rastjerao kardinale, a papu Pija VII učinio sužnjem.*

(Crni Đorđe). *Đorđe zvani crni Đorđe, po rođenju Srbin, među dragovoljcima kod nas za vrijeme turskoga rata postao zapovjednik straže, razbojnik, kao i ranije, započeo najprije privoditi razbojnike i pljačkati Turke,*

a zatim je, dignuvši na pobunu sve Srbe, osvojio Beograd, nagnao Turke u bijeg i zauzeo čitavu Srbiju. Tako je od ocoubojice (za glavu je, naime, skratio vlastita oca) postao knez Srbije. Svake godine Turci protiv njega ratuju, no nikad mu ne nanesu poraz. I tako on i nadalje ostaje gospodar Srbije» (Kronika, str. 121-122).

I tako se redaju zabilježbe sve do prosinca 1883. godine.

Slijede zbirke planova u boji: Stari plan Brodske tvrđave iz 1763. Plan pučke škole iz 1806., Položajni plan Broda na Savi s Brodskom tvrđavom iz oko 1810. Kolorirani plan brodske okolice iz 1814., Plan Donjega grada iz 1814., Kolorirani plan brodske okolice iz 1814. detalj, Crkva Franjevačkog samostana u Brodu na Savi iz 1814., te Franjevački samostan u Brodu na Savi s početka XIX. stoljeća.

Zatim slijede Kazala: Kazalo osoba abecednim redom, Kazalo mjesta također abecednim redom, Kazalo mjesta koje donosi latinske ili latinizirane nazive, Kazalo stvari i Objašnjenje manje poznatih riječi i pojmova.

Kronika je opskrbljena, uistinu, svim znanstvenim aparatom. Usudio bih se reći prireditelji su sve predvidjeli a ništa previdjeli.

Posebna vrijednost *Kronike* leži u donošenju dvojakog teksta, uz lijep hrvatski jezik i original na latinskom jeziku. Djelo je izvanredne vrijednosti kako za ljubitelja solidne povijesne građe tako i za znanstvenog djelatnika. - Čestitka i priznanje, a čitateljima i znanstvenim djelatnicima preporuka!